

เรื่องไร้สาระในคัมภีร์พระพุทธศาสนา Nonessential in the Text of Buddhism

พระจาตุรงค์ ชูศรี

Phra Jaturong Choosri

วัดวิเศษการ กรุงเทพมหานคร

Visejkarn Temple Bangkok

Email: rong2553@yahoo.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 กรกฎาคม 2562

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 3 ธันวาคม 2562

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 5 ธันวาคม 2562

บทคัดย่อ

ผู้เขียนนำเสนอประเด็นว่าด้วยคำว่า “ไร้สาระ” จากการสืบค้นคำในพระไตรปิฎก ฉบับ มจร. โดยได้พบเนื้อความเบื้องต้น 8 ประเด็นที่ชี้ให้เห็นว่าเป็นอย่างไร คือ 1. ความเชื่อว่าขาดสูญเป็นคำพูดที่ไร้สาระ 2. ความเชื่อในไตรเพท 3. ความรู้ชัดในสิ่งที่ดีงาม 4. การไม่ให้ผลของทาน 5. ทานที่ให้แล้วไม่มีผล 6. ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ 7. ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ และ 8. เรื่องกายที่ไร้สาระ

คำสำคัญ: สาระ, ไร้สาระ, พระพุทธศาสนา

Abstract

This article presents the point of Nonessential in the MCU Tipitaka which can collect 8 points; 1) Faith in the annihilation is the nonessential, 2) Faith in the Three Vedas of the Hinduism, 3) The clear understanding of the good thing, 4) No results of the donation (Dana), 5) The giving has been non-effect, 6) The speech of Non-Essentials words, 7) The word Non-Essence and 8) The Nonessentials of physical

Keywords: Essential, Nonessential, Buddhism

1. บทนำ

คัมภีร์ทางศาสนาเป็นหัวใจสำคัญต่อการทำความเข้าใจถึงสิ่งที่องค์พระศาสดาได้ทรงสั่งสอนและให้แนวทางการปฏิบัติเพื่อบรรลุผลตามแนวทางและผลที่พระองค์ทรงบรรลุได้รับ โดยเฉพาะภาษากล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถสื่อไปยังความจริงได้ด้วย “การอธิบายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมไม่ปราศจากภาษา ภาษาจึงสะท้อนความจริงออกมาด้วย ดังนั้น ภาษาจึงมีความสำคัญไม่เพียงแต่ขึ้นกับบริบทของสังคมนั้น แต่ภาษาในแนวคิดทางด้านพุทธปรัชญา(สัททพจนานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัยฉบับบาลี-ไทย เล่ม 1 (อ-องโคฬาริกตา), 2556 : 19) , (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 14/332/347) นั้น ยังสื่อไปถึงปรมัตถ์หรือความจริงสูงสุดได้ด้วย (พระจาตุรงค์ อาจารย์สุโภ (ชูศรี), 2557 : 20)” สอดคล้องกับที่พระพุทธองค์ตรัสแสดงไว้คือภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเกิดขึ้นก็ตาม ไม่เกิดขึ้นก็ตาม ธาตุนั้นคือความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ก็คงตั้งอยู่

อย่างนั้น ตถาคตรู้ บรรลุธาตุนั้นว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง” ครั้นรู้ บรรลุแล้วจึงบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง” ตถาคตเกิดขึ้นก็ตาม ไม่เกิดขึ้นก็ตาม ธาตุนั้น คือความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคตรู้ บรรลุธาตุนั้นว่า “สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์” ครั้นรู้ บรรลุแล้วจึงบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายว่า “สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์” ตถาคตเกิดขึ้นก็ตาม ไม่เกิดขึ้นก็ตาม ธาตุนั้นคือความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคตรู้ บรรลุธาตุนั้นว่า “ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา” ครั้นรู้ บรรลุแล้วจึงบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายว่า “ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 20/137/385)

คัมภีร์ทางศาสนาไม่เพียงเป็นผลประโยชน์เฉพาะผู้นับถือศาสนาของตนเท่านั้นอันจะพึงได้รับประโยชน์ หากแต่คัมภีร์ทางศาสนายังเป็นการบันทึกเรื่องราวทางด้านภูมิประวัติศาสตร์ ในสรรพศาสตร์ด้วยการศึกษาคัมภีร์ทางศาสนาจึงศึกษาได้อย่างหลากหลายมิติด้วยกันแม้ว่าจะมีความยากของภาษาและบริบทของการใช้ภาษาอยู่บ้าง

ภาษาในทางคัมภีร์ทางศาสนานั้นยากเมื่อมองในมิติของภาษาดังพระพุทธรองค์ตรัสไว้ว่า “ชื่อครอบงำสิ่งทั้งปวง ชื่อไม่มีสิ่งทั้งปวงยิ่งกว่า ชื่อเป็นธรรมอย่างหนึ่งที่สิ่งทั้งปวงตกอยู่ในอำนาจ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 15/61/73) ด้วยนัยดังกล่าว การให้ความหมายหรือการเรียกว่าชื่ออะไรนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งข้อถกเถียงเรื่องชื่อนี้ ปัจจุบันมีนักปรัชญาสายวิเคราะห์ภาษา มาศึกษากันอย่างกว้างขวาง เช่น วิทเจนส์เตน (Ludwig Wittgenstien) เห็นว่า “ภาษาเป็นเรื่องของสังคม ท้องถิ่น วัฒนธรรม” เป็นต้น และชาญณรงค์ บุญหนุน ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “เมื่อพระพุทธรองค์ทรงใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นสมมติภาษาหรือปรมาตมภาษา พระองค์ใช้เพื่อชี้แจงสัจภาวะที่มีอยู่นอกเหนือตัวภาษา” (ชาญณรงค์ บุญหนุน, 2540 : 145)

จากการทบทวนเนื้อหาเบื้องต้นที่ผู้เขียนได้ค้นจากคำว่า “ไร้สาระ” ในการค้นคำของพระไตรปิฎก ฉบับ มจร. ได้พบความเบื้องต้น โดยไล่เรียงจากพระไตรปิฎกได้ดังนี้ 1. ความเชื่อว่าชาติสุขุเป็นคำพูดที่ไร้สาระ 2. ความเชื่อในไตรเพท 3. ความรู้ชัดในสิ่งที่ตั้งถาม 4. การไม่ให้ผลของทาน 5. ทานที่ให้แล้วไม่มีผล 6. ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ 7. ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ และ 8. เรื่องกายที่ไร้สาระ

ดังนั้น จึงขอนำเสนอกว้างๆ เป็นชื่อเรื่องว่า “เรื่องไร้สาระในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น พร้อมทั้งตั้งประเด็นข้อสังเกตบางประการ

2. เรื่องไร้สาระในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

2.1 ความเชื่อว่าชาติสุขุเป็นคำพูดที่ไร้สาระ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญเมื่อหม่อมฉันถามอย่างนี้ครูอชิตะเกสกะมพลตอบว่า ‘มหาบพิตร ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล การเซ่นสรวงก็ไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำดีทำชั่วก็ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี บิศาไม่มีคุณ มารดาไม่มีคุณ สัตว์ที่เกิดผุดขึ้นก็ไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งก็ไม่มีในโลก มนุษย์คือที่ประชุมแห่งมหาภูตรูป 4 เมื่อสิ้นชีวิตธาตุดินไปตามธาตุดินธาตุน้ำไปตามธาตุน้ำ ธาตุไฟไปตามธาตุไฟ ธาตุลมไปตามธาตุลม อินทรีย์ทั้งหลายย่อมผันแปรไปเป็นอากาศธาตุ มนุษย์มีเพียงนอนเป็นที่ 5 นำศพไป ร่างกายปรากฏอยู่แค่ป่าช้า กลายเป็นกระดูกขาวโพลนดุจสีนภีราบ การเซ่นสรวงสิ้นสุดลงแค่ถ้าผ่านคนเขลาบัญญัติทานนี้ไว้ คำที่คนบางพวกย่ำว่ามีผลนั้นว่างเปล่า เท็จ ไร้สาระ เมื่อสิ้นชีวิตไม่ว่าคนเขลาหรือคนฉลาดย่อมขาดสุขุไม่เกิดอีก’ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 9/171/56-57)

2.2 ความเชื่อในไตรเพท

วาเสฏฐะภิกษิตของพราหมณ์ผู้ได้ไตรเพทเหมือนคนตาบอดเข้าแถวเกาะหลังกัน คนอยู่หัวแถว คนอยู่กลางแถว และคนอยู่ปลายแถวต่างก็มองไม่เห็นภิกษิตของพราหมณ์ผู้ได้ไตรเพทเหล่านั้นข้างหน้าขบขัน ต่ำต้อย เหลวไหล ไร้สาระ(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 9/529/234)

2.3 ความรู้ชัดในสิ่งที่ตั้งถาม

ภิกขุจะ สมณพราหมณ์บางพวก กล่าวตู่เราผู้มีวาทะอย่างนี้ ผู้กล่าวอยู่อย่างนี้ ด้วยเรื่องที่ไม่มียุติจริง ด้วยคำไร้สาระ เป็นเท็จ ไม่เป็นความจริงว่า ‘พระสมณโคตมและภิกษุทั้งหลายวิปริตไปแล้ว พระสมณโคตม ตรัสอย่างนี้ว่า ‘ในเวลาทีพระโยคาวจรเข้าสู่วิโมกข์อยู่ ย่อมรู้ชัดสิ่งทั้งปวงว่า ‘ไม่งาม’ ภิกขุจะ แท้จริงเราไม่ได้ กล่าวอย่างนั้นเลยว่า ‘ในเวลาทีพระโยคาวจรเข้าสู่วิโมกข์อยู่ ย่อมรู้ชัดสิ่งทั้งปวงว่า ‘ไม่งาม’ แต่เรากล่าวอย่าง นี้ว่า ‘ในเวลาทีพระโยคาวจรเข้าสู่วิโมกข์อยู่ย่อมรู้ชัดแต่สิ่งที่ตั้งถามเท่านั้น”

ภิกขุโคตรปริพาชกกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกสมณพราหมณ์ที่กล่าวว่าพระสมณโคตม และภิกษุทั้งหลายวิปริตนั้นนั่นแหละเป็นผู้วิปริต ข้าพระองค์เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระ ภาคทรงสามารถแสดงธรรมให้ข้าพระองค์เข้าถึงสุภาวิโมกข์อยู่ได้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 11/46/33-34)

2.4 การไม่ให้ผลของทาน

‘ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผลการเช่นสรวงก็ไม่มีผลผลวิบากแห่งกรรมที่ทำความชั่วก็ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มี คุณบิดาไม่มี คุณโอบาตีกสัตว์ก็ไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบทำ ให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งก็ไม่มีในโลก มนุษย์คือที่ประชุมแห่ง มหาภูตรูป 4 เมื่อสิ้นชีวิต ธาตุดินไปตามธาตุดิน ธาตุน้ำไปตามธาตุน้ำ ธาตุไฟไปตามธาตุไฟธาตุลมไปตามธาตุ ลมอินทรีย์ทั้งหลายย่อมแปรผันไปเป็นอากาศธาตุ มนุษย์มีเพียงนอนเป็นที่ 5 นาคฟไป 1 ร่างกายปรากฏอยู่แค่ ปาฐา กลายเป็นกระดูกขาวโพลนดุจสีนกกพิราบ การเช่นสรวงสิ้นสุดลงแค่เถาถ่าน คนเขลาบัญญัติทานนี้ไว้ คำที่คนบางพวกย่ำว่ามีผลนั้นว่างเปล่า เท็จ ไร้สาระ เมื่อสิ้นชีวิตไม่ว่าคนเขลาหรือคนฉลาดย่อมขาดสูญไม่เกิด อีก’ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 13/225/262-263)

2.5 ทานที่ให้แล้วไม่มีผล

นัตถิทินสูตร ว่าด้วยทักขิณีว่าทานที่ให้แล้วไม่มีผล เป็นต้น

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อมีอะไร เพราะถือนั่นอะไรเพราะยึดมันอะไร ทักขิณีอย่างนี้จึงเกิดขึ้นว่า ‘ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล การเช่นสรวงไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ ทำดีและทำความชั่วก็ไม่มี โลกนี้ไม่มีโลกหน้าไม่มี มารดาไม่มี คุณ บิดาไม่มี คุณ โอบาตีกสัตว์ไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ ประพฤติปฏิบัติชอบทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนให้ผู้อื่นรู้แจ้งก็ไม่มีในโลก บุรุษ คือประชุมแห่งมหาภูตรูปทั้ง 4 เมื่อตายไป ธาตุดินไปตามธาตุดิน ธาตุน้ำไปตามธาตุน้ำ ธาตุไฟไปตามธาตุไฟ ธาตุลมไปตามธาตุลมอินทรีย์ทั้งหลายย่อมผันแปรไปเป็นอากาศธาตุ บุรุษทั้งหลายมีเพียงเป็นที่ 5 นาคฟไป รอยเท้าปรากฏเพียงแค่ปาฐา กลายเป็นกระดูกขาวโพลนดุจสีนกกพิราบการเช่นสรวงสิ้นสุดลงแค่เถาถ่านคน เขลาบัญญัติทานนี้ไว้คำที่คนบางพวกย่ำว่ามีผลนั้นว่างเปล่า เท็จ ไร้สาระ หลังจากตายไป ไม่ว่าคนเขลาและคน ฉลาดย่อมขาดสูญ ไม่เกิดอีก” ภิกษุทั้งหลายทูลตอบว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมของข้าพระองค์ทั้งหลาย มีพระผู้มีพระภาคเป็นหลัก ฯลฯ “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อมีรูป เพราะถือนั่นรูป เพราะยึดมันรูป ทักขิณีอย่างนี้จึง เกิดขึ้นว่า ‘ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล ฯลฯ หลังจากตายไปไม่ว่าคนเขลาและคนฉลาดย่อมขาด สูญ ไม่เกิดอีก’ เมื่อมีเวทนา ฯลฯ เมื่อมีสัญญา... เมื่อมีสังขาร ... เมื่อมีวิญญาณ เพราะถือนั่นวิญญาณ เพราะ

ยึดมั่นวิญญาน ทิฏฐิอย่างนี้จึงเกิดขึ้นว่า ‘ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล ฯลฯ หลังจากตายไปไม่ว่าคนเขลาและคนฉลาดย่อมขาดสูญ ไม่เกิดอีก’ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 17/210/285-287)

2.6 ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ

ประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับพุทธกิจในตำบลอุรุเวลาเป็นการตรัสเตือนพระสงฆ์ให้ทำหน้าที่ของตนว่าควรที่จะสนทนาหรือพูดคุยกันอย่างไรให้เกิดประโยชน์และสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ คือ “... เรานั้นได้มีความดำริว่า ท่านเหล่านั้นไม่รู้จักรัศนะหรือธรรมที่ทำให้เป็นระยะ’ ถึงแม้นับแต่เกิดมา บุคคลจะเป็นคนแก่มีอายุ 80 ปี 90 ปี หรือ 100 ปี แต่เขาพูดไม่ถูกเวลา พูดคำไม่จริง พูดไม่อิงประโยชน์ พูดไม่อิงธรรม พูดไม่อิงวินัยพูดคำไม่มีหลักฐาน ไม่มีที่อ้างอิง ไม่มีที่กำหนด ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่เหมาะแก่เวลา เขาย่อมถึงการนับว่า ‘เป็นระยะผู้โง่เขลา’ โดยแท้...” บุคคลผู้มีจิตฟุ้งซ่าน มีความดำริไม่มั่นคงเหมือนมฤค ยินดีในอสังกรรมกล่าวคำไร้สาระเป็นอันมาก มีความเห็นตำหนิไม่มีความเอื้อเฟื้อ ย่อมห่างไกลจากความเป็นผู้มั่นคง ส่วนบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีล มีสุตะมีปฏิภาณประกอบอยู่ในธรรมที่มั่นคง ย่อมเห็นแจ้งอรรถแห่งอริยสัจด้วยมรรคปัญญา ถึงฝั่งแห่งธรรมทั้งปวงไม่มีกิเลสเกาะยึดไว้ มีปฏิภาณละความเกิดและความตายได้แล้ว เพียบพร้อมด้วยพรหมจรรย์(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 21/22/35-36)

2.7 ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ

ผู้มีอายุทั้งหลายเปรียบเหมือนสหายพึงกล่าวกับสหายอย่างนี้ว่า ‘สหายเมื่อใดท่านมีกิจจำเป็นที่ต้องใช้ทรัพย์ท่านควรบอกให้เราทราบเราจะให้ทรัพย์แก่ท่าน’ สหายอีกฝ่ายหนึ่งนั้นเมื่อมีกิจบางอย่างที่จำเป็นต้องใช้ทรัพย์เกิดขึ้นจึงบอกกับสหายอย่างนี้ว่า ‘สหายเราต้องการใช้ทรัพย์ขอท่านจงให้ทรัพย์แก่เรา’ สหายนั้นเมื่อชุดลงไปณที่ตรงนั้นก็ไม่มีพบทรัพย์เขาจึงกล่าวขึ้นอย่างนี้ว่า ‘สหายท่านได้พูดเหลวและไร้สาระกับเราว่า’ ‘ท่านจงชุดลงไปณที่ตรงนี้’ สหายนั้นจึงกล่าวอย่างนี้ว่า ‘สหายเราหาได้พูดเหลวและไร้สาระกับท่านไม่ถ้าเช่นนั้นท่านจงชุดลงไปณที่ตรงนี้เถิด’ สหายอีกฝ่ายหนึ่งนั้นเมื่อชุดลงไปณที่ตรงนั้นก็ยังไม่พบทรัพย์จึงกล่าวขึ้นอย่างนี้ว่า ‘สหายท่านได้พูดเหลวและไร้สาระกับเราว่า’ ‘ท่านจงชุดลงไปณที่ตรงนี้’ เขาจึงกล่าวขึ้นอย่างนี้ว่า ‘สหายเราหาได้พูดเหลวและไร้สาระกับท่านไม่ถ้าเช่นนั้นท่านจงชุดลงไปณที่ตรงนี้’ สหายอีกฝ่ายหนึ่งนั้นเมื่อชุดลงไปณที่ตรงนั้นก็ไม่มีพบทรัพย์อีกจึงพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ‘สหายท่านได้พูดเหลวและไร้สาระกับเราว่า’ ‘ท่านจงชุดลงไปณที่ตรงนี้’ สหายนั้นก็พูดตอบอย่างนี้ว่า ‘สหายเราหาได้พูดเหลวและไร้สาระกับท่านไม่แต่เราเองนี้แลถึงความเป็นผู้มีสติปัญญาเพื่อนที่มีได้กำหนดรู้ด้วยใจ’ แม้ฉันใดผู้มีอายุทั้งหลายภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกันเป็นผู้ชอบกล่าวโอ้อวดในการบรรลุลุณวิเศษว่า ‘เราเข้าปฐมฌานก็ได้ออกก็ได้เข้าทุติยฌานก็ได้ออกก็ได้เข้าตติยฌานก็ได้ออกก็ได้เข้าจตุตถฌานก็ได้ออกก็ได้เข้าอากาสาณัญจายตนฌานก็ได้ออกก็ได้เข้าวิญญานัญจายตนฌานก็ได้ออกก็ได้เข้าอากิญจัญญายตนฌานก็ได้ออกก็ได้ เข้าเนวสัญญานาสัญญายตนฌานก็ได้ออกก็ได้เข้าสัญญาเวทยิตนิโรธก็ได้ออกก็ได้’

พระตถาคตหรือสาวกของพระตถาคตผู้ได้มานฉลาดในสมาบัติฉลาดในจิตของผู้อื่นฉลาดในการกำหนดรู้จิตของผู้อื่นย่อมซักถามสอบถามไล่เลียงภิกษุหนึ่งภิกษุนั้นถูกพระตถาคตหรือสาวกของพระตถาคตผู้ได้มานฉลาดในสมาบัติฉลาดในจิตของผู้อื่นฉลาดในการกำหนดรู้จิตของผู้อื่นซักถามสอบถามไล่เลียงอยู่ย่อมถึงความเป็นคนเปล่าความไม่มีคุณความไม่เจริญความพินาศทั้งความไม่เจริญและความพินาศ

พระตถาคตหรือสาวกของพระตถาคตผู้ได้มานฉลาดในสมาบัติฉลาดในจิตของผู้อื่นฉลาดในการกำหนดรู้จิตของผู้อื่นกำหนดใจด้วยใจแล้วใส่ใจถึงภิกษุหนึ่งอย่างนี้ว่า ‘เพราะเหตุไรหนอท่านผู้นี้จึงเป็นผู้ชอบกล่าวโอ้อวดในการบรรลุลุณวิเศษว่า ‘เราเข้าปฐมฌานก็ได้ออกก็ได้ ฯลฯ เข้าสัญญาเวทยิตนิโรธก็ได้ออกก็ได้’

พระตถาคตหรือสาวกของพระตถาคตผู้ได้มานฉลาดในสมาบัติฉลาดในจิตของผู้อื่นฉลาดในการกำหนดรู้จิตของผู้อื่นกำหนดใจด้วยใจแล้วย่อมรู้ชัดซึ่งภิกษุ

1. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้ทำศีลให้ขาดให้ทะลุให้ต่างให้พร้อยไม่ชอบทำต่อเนื่องไม่ประพฤติดูเนื่องในศีลทั้งหลายท่านผู้นี้เป็นผู้ทำศีลตลอดกาลนาน’ ก็ความเป็นผู้ทำศีลนี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

2. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้ไม่มีศรัทธา’ ก็ความเป็นผู้ไม่มีศรัทธาแลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

3. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้มีสวาทน้อยมีความประพฤติไม่สมควร’ ก็ความเป็นผู้มีสวาทน้อยนี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

4. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้ว่ายาก’ ก็ความเป็นผู้ว่ายากนี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

5. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้มีปาปมิตร’ ก็ความเป็นผู้มีปาปมิตรนี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

6. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้เกียจคร้าน’ ก็ความเป็นผู้เกียจคร้านนี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

7. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้หลงลืมสติ’ ก็ความเป็นผู้หลงลืมสตินี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

8. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้หลงกลวงโลก’ ก็ความเป็นผู้หลงกลวงโลกนี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

9. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้เลี้ยยาก’ ก็ความเป็นผู้เลี้ยยากนี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

10. ‘ท่านผู้นี้เป็นผู้มีปัญญาทึบ’ ก็ความเป็นผู้มีปัญญาทึบนี้แลเป็นความเสื่อมในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว

ผู้มีอายุทั้งหลายเป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุหนึ่งและธรรม 10 ประการนี้ไม่ได้แล้วจักถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระธรรมวินัยนี้ แต่เป็นไปได้ที่ภิกษุหนึ่งและธรรม 10 ประการนี้ได้แล้วจักถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระธรรมวินัยนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 24/85/188-190)

2.8 เรื่องกายที่ไร้สาระ

สุเมธาเถรีคาถา ภาษิตพระสุเมธาเถรี กายที่มีโทษคือกายที่ไร้สาระซึ่งพวกคนเขลาชื่นชมนักหนา จะมีประโยชน์อะไรในภพ ขอทั้ง 2 พระองค์ทรงอนุญาตเถิด ลูกจักบวชเพื่อดับภวตัณหา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 26/ 460/630)

3. สรุปการวิเคราะห์เรื่องไร้สาระในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

จากที่นำเสนอข้อมูลเบื้องต้น 8 แห่งด้วยกันคือ 1. ความเชื่อว่าชาติสุญเป็นคำพูดที่ไร้สาระ 2. ความเชื่อในไตรเพท 3. ความรู้ชัดในสิ่งที่ติงาม 4. การไม่ให้ผลของทาน 5. ทานที่ให้แล้วไม่มีผล 6. ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ 7. ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ และ 8. เรื่องกายที่ไร้สาระ ซึ่งมีเนื้อหาและนัยที่หลากหลายทั้งตอบรับและปฏิเสธ พร้อมกันไปด้วยก็มี เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม “เรื่องไร้สาระในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ที่ผู้เขียนนำเสนอประเด็นที่มีข้อมูลสนับสนุนเหล่านี้เพราะให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงไว้อย่างไรบ้าง แม้อาจจะไม่ครอบคลุมหรือรัดกุมเพียงพอที่หวังใจเป็นอย่างยิ่งจะอำนวยประโยชน์ต่อผู้ที่จำ สืบค้น วิเคราะห์ต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการกล่าวถึงคำว่า “ไร้สาระ” คืออะไร และเป็นอย่างไรบ้างนั้น ก็จะพบว่า คำว่า “สาระ” เป็นคำเพียงคู่กันและทำให้

เนื้อความและบริบทของความหรือคำ มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะว่า พระพุทธศาสนานั้นมีวิธีการนำเสนอเนื้อหา ในส่วนที่เสนอและปฏิเสธหรือยอมรับว่าอะไร และปฏิเสธพร้อมกันไปด้วย ซึ่งทำให้แบบนี้กล่าวได้ว่าทำให้มีการเข้าบริบทของเนื้อหาและเนื้อความได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้นอีก ผู้เขียนจักได้ยกภาษาบาลีแปล แลคำโคลง ที่สิริवास (พุทธทาสภิกขุ) ได้แปลและประพันธ์เนื้อหาไว้ดังนี้คือ(พุทธทาสภิกขุ (แปล), 2528 : 76-77)

อสาเร สารมตินโน สาเร จาสารทสสินโน
เต สาริ นาธิคจฺจนฺติ มิจฺจาสกฺกปโปจฺจรา ฯ

พวกใดไปเห็นสิ่งไม่มีสาระว่ามีสาระ และกลับเห็นสิ่งมีสาระว่าไม่มีสาระ
ชนพวกนั้นจะไม่ประสบสิ่งอันมีสาระ มีแต่ความไฝฝืนผิดเสมอไปโดยทำคนเดียว

ไร้สาระ เห็นว่าแก้ว แก่นสาร
มีแก่นสาระ กลับ ว่าบ้า
พวกนี้ ห่อนพบพาน สาระสิ่ง หน้อยเลย
มีแต่ จักไขว่คว้า คว่าเหลว
สารณจ สารโต ญตฺวา อสารณจ อสารโต
เต สาริ อธิคจฺจนฺติ สมมาสกฺกปโปจฺจรา ฯ

พวกใดรู้จัก สิ่งที่มีสาระ โดยความเป็นสิ่งที่มีสาระ
รู้จักสิ่งไม่มีสาระ โดยความเป็นสิ่งไม่มีสาระ
พวกนั้นย่อมได้ประสบสิ่งอันเป็นสาระ
มีความไฝฝืนถูกต้องเสมอไปโดยส่วนเดียว

ไร้สาระ รู้ว่าไร้ แก่นสาร
มีแก่นสาระ รู้ ว่าแก้ว
พวกนี้ ต้องพบพาน สาระสิ่ง แน่เทียว
ฝืนฝืน ไปเคลื่อนแคล้ว คลาดผล

จากเนื้อหาทั้ง 8 เรื่องดังกล่าว สามารถจัดเป็นระบบได้ ดังนี้

ประเด็นที่ 1	ประเด็นที่ 2	ประเด็นที่ 3
1. ความเชื่อว่าชาติสุญเป็นคำพูดที่ไร้สาระ	4. การไม่ให้ผลของท่าน	2. ความเชื่อในไตรเพท
3. ความรู้ชัดในสิ่งที่ตั้งถาม	5. ทานที่ให้แล้วไม่มีผล	
6. ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ		
7. ว่าด้วยการกล่าวคำที่ไร้สาระ		
8. เรื่องกายที่ไร้สาระ		

จากการสังเกตเนื้อหาทั้ง 8 เรื่องนี้ เนื้อหาส่วนใหญ่จะอยู่ในเนื้อหาของบริบทเรื่องที่ 1 คือ ความเชื่อว่าชาติสุญเป็นคำพูดที่ไร้สาระ เป็นประเด็นสำคัญ สะท้อนให้เห็น ว่า คำพูดนั้นเป็นเรื่องสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

คำพูดหรือวาจาที่เปล่งออกไปย่อมเป็นนายต่อผู้พูด คำพูดจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะศีลข้อที่ 4 ที่ให้งดเว้นการพูดเท็จ ซึ่งนับสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของคนที่ดีคบหาหรือสมาคมกัน การไม่พูดเท็จเสียเลยจึงเป็นเรื่องที่ดีกว่า การรักษาศีลในข้อดังกล่าวถึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำอยู่เป็น

นิตยหรือไม่ควรบกพร่องและในส่วนลักษณะของเนื้อหาของคำพูดนั้น กล่าวคือประเด็นหนึ่งที่สำคัญที่สามารถถกเถียงกันได้ว่าเป็นอะไรอย่างใด คือ

1. การให้ผลของกรรมที่ทำมีหรือไม่อย่างไร 2. โลกหน้ามีอยู่หรือไม่อย่างไร 3. บิฎามารดา มีคุณหรือไม่อย่างไร 4. ใครที่สามารถรู้แจ้งด้วยตนเองเพียงลำพัง 5. มนุษย์คืออะไร เป็นอย่างไร 6. ตายแล้วไปไหน เป็นอย่างไร และ 7. ชีวิตของมนุษย์เป็นความว่างเปล่าหรืออย่างไร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เบื้องต้นนี้ผู้เขียนเห็นว่า ยังมีความหลากหลายของประเด็นในการศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงต่อไปได้อีก แต่เบื้องต้นนี้ในส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับความเชื่อ ผู้เขียนเห็นว่าประเด็นที่สามารถถกเถียงกันได้คือความเชื่อที่ตามๆ กันมา โดยปราศจากการไตร่ตรองด้วยของผู้ศึกษาเองแล้วจะเป็นสิ่งที่ไร้ค่าหรือความหมายทั้งหมดทั้งสิ้นหรืออย่างไร แม้ว่าการกล่าวถึงประเด็นเหล่านี้จะชี้ให้เห็นถึงความรู้สึกระในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร แต่ขณะเดียวกันอีกมุมหนึ่งหรือมุมตรงกันข้ามก็จะเห็นว่าอะไรคือสิ่งที่เป็สาระหรือแก่นอีกด้วย ถึงกระนั้นก็ตาม การมองถึงประเด็นเหล่านี้จะทำให้ขาดถึงการพิจารณาถึงบริบทแวดล้อมอื่นๆ ไปก็ตาม แต่ประเด็นเหล่านี้ก็ยังคงสามารถเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ได้มากอีกด้วย

ดังนั้น การศึกษาเพียงแต่ชื่อเรื่องของหัวข้ออาจไม่ได้ทำให้เข้าใจถึงเนื้อหาภายในทั้งหมด แต่เมื่ออ่านอย่างค่อย ๆ คิด ๆ จะเห็นว่าเป็นเช่นนั้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การนำเสนอและตั้งข้อสังเกตของผู้เขียนไว้ในที่นี้นั้นเป็นเบื้องต้นต่อการศึกษาเชิงลึกและกว้างขวางต่อไป

จากประเด็นดังกล่าวที่ตั้งเป็นข้อสังเกตจะเห็นได้ว่า เมื่อหันกลับมาพิจารณาหรือมองถึงบริบทของสังคมยังเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง อาจจะมีมองได้ในมุมมองทางด้านปรัชญาในมิติต่างๆ เช่น อภิปรัชญา ที่ถามหาความจริงแท้หรือความจริงสูงสุดหรือญาณวิทยาที่ถามว่าจะรู้อะไรเป็นอย่างไร จริงหรือไม่จริง ได้อย่างไรใช้อะไรในการตรวจสอบ หรือถามในเชิงจริยศาสตร์ที่ถามหา คุณค่า ถามหาสิ่งที่ดีหรือว่าควรหรือไม่อย่างไร

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การศึกษา “เรื่องไร้สาระในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” เป็นการชี้ชวนให้ขบคิดร่วมกันว่า สิ่งที่เรียกว่าไร้สารถนั้นยังทำให้ย้อนคิดกลับกันอีกว่า อะไรคือสิ่งที่เป็สาระให้พระพุทธศาสนา เพราะหากสามารถให้ผู้อื่นได้ขบคิดและตระหนักถึงว่าอะไรเป็นสิ่งที่เป็สาระในพระพุทธศาสนา ก็จะเป็นการก่อให้เกิดสิ่งที่เป็คุณูปการและเป็นการตระหนักร่วมกันว่าในเมื่อคัมภีร์พระพุทธศาสนาแล้วปฏิเสธว่าสิ่งที่กล่าวมานั้นเป็สิ่งไร้สาระแล้ว เราและท่านทั้งหลายจะเดินและปฏิบัติตนไปบนวิถีทางอันใดกันต่อไป

บรรณานุกรม

- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2540). **ทฤษฎีความจริงในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษภีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระจาดุรงค์ อาจารย์สุโภ (ชูศรี). (2557). **การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรคุษภีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ (แปล). (2528). **พระบาลีมหาสติปัฏฐานสูตร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เมตตาทราย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สหทานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัยฉบับบาลี-ไทย เล่ม 1 (อ-องโคฬาริกตา). (2556). กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.